

Kıbrıs Türklerinin 1955-74 Tarihleri Arasında Posta Faaliyetleri

Ulvi Keser

Atılım Üniversitesi

Özet

Bu makale Kıbrıs Türklerinin posta faaliyetlerinin politik ve sosyal krizlerle dolu 1958-74 yılları arasındaki tarihi üzerinedir. Özellikle 1 Nisan 1955 tarihinden itibaren EOKA teşkilatının Kıbrıs adasında faaliyete geçmesi ve önce İngilizlere, daha sonra da kendisine destek vermeyen Rumlara ve Türklere karşı hareketine başlaması adadaki iletişim ve araçlarını kesintiye uğratmıştır. Bu süreç her ne kadar 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla atlatılmağa çalışılsa da kısa bir süre içinde sorunlar tekrar ortaya çıkmış ve 15 Temmuz 1974 Türkiye'nin Kıbrıslı Türklerin haklarını korumak için adaya müdahale etmesine kadar devam etmiştir. Bu dönemde en çok sıkıntısı çekilen hususlardan birisi de haberleşme hürriyetinin olmayışdır ve bu da bu dönemin posta faaliyetlerin gelişme tarihini daha da ilginç kılmaktadır. Ancak bu tarih üzerine pek çalışma bulunmamakla birlikte bilgiler çoğunlukla o dönemi yaşamış Kıbrıslı Türklerden edinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Posta Faaliyetleri, EOKA, TMT, Kıbrıs, Kızılay, Sosyal Yardım, Erenköy

Abstract

This article is dealing with the history of the postal services of the Turkish Cypriots during a period of political and social crisis, 1958-74. The rising EOKA organization and activities firstly against the British subjects on the island and then against Turkish and Greek Cypriots, who did not support EOKA activities, caused several disruptions in communication and communication means. Despite the founding of the Republic of Cyprus dated 16th August 1960 seemed to put an end to the political crisis at first soon problems continued to exist leading to Turkey's intervention of 15th July 1974 on the island to protect Turkish Cypriot rights. It is recorded that during this period rights of communication were restricted and this in fact makes the history of postal services during this era even more interesting. The history of the postal activities, however, has not been studied much and most of the

information of this article derives from interviews made with Turkish Cypriots who have lived during this period.

Key Words: Postal Services, EOKA, TMT, Cyprus, Red Crescent, Social Aid, Erenköy

---

Giriş

Kıbrıs adası özellikle 1950’li yıllardan sonra Yunanistan’ın Kıbrıs konusunu Birleşmiş Milletler’e taşımasıyla uluslararası bir nitelik kazanır. 1 Nisan 1955 tarihinde Yarbay Grivas komutasındaki EOKA teşkilatının *Megali İdea* doğrultusunda Kıbrıs adasını Yunanistan’a bağlamak için başlattığı saldırılar ve 25 Temmuz 1974 Nikos Sampson darbesinden sonra gerçekleştirilen 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı ile de ikiye bölünen ada sosyal bilimlerin farklı disiplinleri açısından her zaman araştırılmaya değer bir konumdadır. Bu araştırmada irdelenecek olan konu ise Kıbrıs’ta posta tarihi, posta haberleşmesinin geçirdiği evreler, özellikle 21 Aralık 1963 Kanlı Noel sonrasında ortaya çıkan Rum ambargoları ve haberleşme sorununun ne şekilde çözüme kavuşturulmaya çalışıldığı ve bugünkü duruma nasıl geldiği konularıdır. Bu bağlamda ağırlıklı olarak Kıbrıslı Türklerin en doğal haberleşme hürriyeti konusunda yaşadıkları sıkıntıları giderebilmek için hal çareleri aradıkları “Taksi Postası, Kızılay Postası, Kıbrıs Türk Postaları Uygulaması, Erenköy Uygulaması ve Sosyal Yardım Uygulaması” ele alınacaktır.

1958–1963 Dönemi ve Taksi Postası

Kıbrıs adasında 1 Nisan 1955 gününden başlayarak Yarbay Grivas idaresinde EOKA’nın faaliyetleri zaman içerisinde bütün ada sathına yayılır ve Kıbrıslı Türkleri de tehdit eder bir hal alır. Buna karşın Kıbrıslı Türkler müdafaa amaçlı olarak başlangıçta Karaçete, Volkan ve 9 Eylül gibi mahalli ve düzensiz organizasyonlar kurma yoluna gitmişlerdir ancak profesyonel bir teşkilat organizasyonu kurmuş olan EOKA karşısında pek bir varlık gösteremezler. Sonuçta 1957 yılından itibaren adada temeli Dr. Burhan Nalbantoğlu, Kemal Tanrısevdi ve Rauf R. Denктаş tarafından atılan Türk Mukavemet Teşkilatı kurulur ve 1 ağustos 1958 tarihinden itibaren Türkiye’nin devreye girmesiyle EOKA karşısına daha profesyonel ve bütün adaya yayılan bir örgütlenme çıkar.

Özellikle 1958 yılından başlayarak 21 Aralık 1963 dönemine kadar hayatın pek çok noktasında olduğu üzere haberleşme konusunda da sıkıntılar yaşanmaktadır. 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren başlayarak

özellikle 1965 yılına kadar devam eden çatışmaların sonucunda Kıbrıs'ın nispeten daha güvenli olan belli bölgelerinde toplanmak zorunda kalan Kıbrıslı Türkler zorluklar, ambargo uygulamaları, güvensiz bir ortam ve işsizlik sonucunda adadan özellikle İngiltere, Avustralya ve Kanada'ya göç etmeye başlar.

Haberleşme kısıtlamalarını Kıbrıs Türkleri kendi yöntemleri ile çözmeye çalışmışlardır. Dünya savaş ve siyaset tarihinde ilk defa olarak Kıbrıs adasının farklı noktalarında ve özellikle de Mağusa ve Lefkoşa arasında çalışmakta olan ve sahipleri Türk olan taksi ve otobüs şirketleri devreye girer.

Esasında 1950'li yıllardan başlamak üzere Kıbrıs Türk posta haberleşmesinin yükünü çekenler de hep Kıbrıslı Türklere ait köy otobüsleriyle taksilerdir. Kombos Taksi ve Lozan Otobüs Firması gibi şirketlerle hemen bütün köy otobüsleri ve taksiler kasaba ve köyler arasında haberleşmeyi sağlayan en önemli unsurlardır. Genellikle köy kahvesine, bölgedeki bir bakkala veya sabit adres sahibi ve herkes tarafından tanınıp bilinen bir kişiye ve genellikle de köy muhtarlarına bırakılan mektuplar taksi ve otobüsler kanalıyla alıcılarına ulaştırılır. Otobüs ve taksilerden azami istifadeyi sağlayanlardan birisi de o dönemde Türk Mukavemet Teşkilatı'dır. Bu şekilde yazılı mesajların kuryeler aracılığıyla nakledilmesinde teşkilat açısından önemli mesajların nakledilmesinde farklı kuryelerden istifade edilir;

Lozan otobüsü her gün bir defa (Limasol'dan) Lefkoşa'ya gider gelirdi. Sabah gider ve öğleden sonra gelirdi. Veysi Cam'ın Lozan otobüsüyle işimizi görürdük. Bu adamların gösterdikleri özveriyi şimdi etrafı görünce aklıma getirmemeye çalışıyorum ve utaniyorum. Bu adamların yaptıklarını aklıma getirince gözlerim yaşarır.¹

Gerek Kıbrıslı Türklerin normal haberleşme faaliyetleri gerekse Kıbrıs Türk toplumuna ait kurum ve kuruluşların ve özellikle de Türk Mukavemet teşkilatı'na ait mektupların, resmi evrakların ve askeri dokümanların adanın farklı noktalarına ulaştırılmasında söz konusu taksi ve otobüs yazıhaneleri devreye girmiştir. Bu bağlamda ilk etapta hatırlanabilecek taksi yazıhaneleri ve otobüs firmaları arasında Lefkoşa'da faaliyet gösteren "Kambylili's Macar Taxi Office /Kambililinin Macar Taksi Yazıhanesi" (Resim 1), Mağusa'da

Surlarıçi'nde faaliyet gösteren Huskin Kardeşlere ait “Salamis Taksi Yazıhanesi” (Resim 1), yine Mağusa'da faaliyet gösteren “Zafer Taksi Yazıhanesi” (Resim 2) ile Lefkoşa'da bulunan “NATO Taksi Yazıhanesi” (Resim 2) ile Lefkoşa-Mağusa hattında çalışmakta olan “Taksi Universal” (Resim 3) olur.

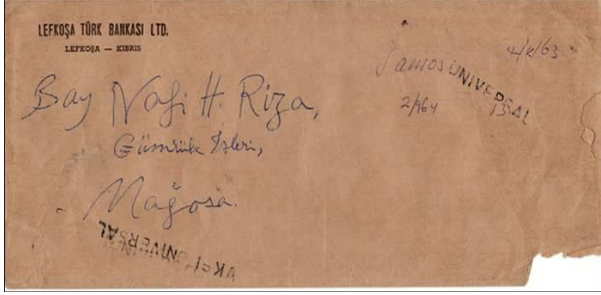
Resim 1

Haberleşme ve Kıbrıslı Türklerin bölgeler arasında ulaşımını ve posta haberleşmesini sağlayan o dönemin en önemli şirketi öncelikle bir arabayla başlayan ve daha sonra da 18 arabalık bir şirkete dönüşen Lozan Taksi'dir. 1955 yılında taksi yazıhanesinin kurulma aşamasında yazıhanenin ismi konusunda 'İnönü ve Lozan' arasında kararsız kalan şirketin ortakları Veysi Cam, Cemal Desoto ve Cemal Hamza daha sonra 'Lozan' üzerinde karar kılarlar.² Lefkoşa'da bulunan Bel-Cola fabrikasından bir kulübe, Komiser Muavini Ahmet Sami Bey'in büyük desteğiyle telefon, elektrik ve diğer bürokratik işlemler tamamlanır ve yazıhane işe başlar. Böylece önce Lefkoşa, Limasol bölgesinde seyahat edenler ve daha sonra da TMT'nin direktifleriyle Girne yolcuları da Rumların elinden kurtarılır ve hem yolcu hem de kuryelik uzun zaman devam eder.

Resim 2

Söz konusu bu taksi yazıhaneleri ve otobüs firmaları aracılığıyla posta haberleşmesinin yapılması ise günümüzde de neredeyse aynı şekilde devam eder.

Resim 3

Burada hassas nokta ise gönderilecek mektubun köy, kasaba veya ilçe merkezlerinde gizlice taksi yazıhanesine getirilmesi ve hiç kimseye hissettirilmeden işlemlerin yürütülmesidir. Özellikle EOKA'nın faal olduğu dönemlerde ve İngiliz idaresinin sıkıyönetim uygulamalarının söz konusu olduğu 16 Ağustos 1960'a kadar geçen süreçte gizlilik ve dikkat en önemli ve dikkat edilmesi gereken husus olarak ortaya çıkar. Taksi yazıhaneleri veya otobüs işletmeleri tarafından alınan bu mektuplar tıpkı günümüzde olduğu üzere "Taahhütlü/Sigortalı (Registered)" olarak gönderilir. Doğal olarak üzerlerine herhangi bir pul yapıştırılmayan ve ücret ödenmeyen mektuplar taksi yazıhanesi tarafından bir deftere kaydedilir ve mektubun üzerinde alındığı tarihle birlikte kayıt numarası yazılır. Hemen ardından posta damgası yerine geçecek şekilde yazıhanenin resmi kaşesi zarfların üzerine vurulur. Götürülen mektubun hassasiyeti ve götürüleceği bölgeye göre özen gösterilen mektup taksi veya otobüs şoförü tarafından arabanın hiç kimsenin bulamayacağı ve tahmin edemeyeceği yerlerine saklanır ve güvenle alıcısına teslim edileceği ana kadar emniyete alınır ve yola çıkarılır. Özellikle Lefkoşa-Mağusa ve Mağusa-Lefkoşa hattında uygulanan bu yöntemle varış noktasına ulaşan taksi veya otobüs yazıhanenin önüne park edildikten sonra mektubun alıcısı tarafından yine aynı dikkat ve güvenlik tedbirlerini elden bırakmadan teslim alınır. Bu aşamada tıpkı mektubun teslim alındığı şekilde mektup zarfının üzerine bu sefer varış noktasındaki taksi yazıhanesinin resmi kaşesi vurulur, o günün tarihi atılır ve yine bir kayıt numarası verildikten sonra alıcısına teslim edilir. Böylece iki merkez

arasında gönderilen mektup hem gönderildiği noktada ve hem de varış noktasında kayıt altına alınmış ve çifte taahhüt (sigorta) işleminden geçirilmiş olur.

Taksi ve otobüslerle posta haberleşmesi başta Lefkoşa ve Mağusa olmak üzere adanın farklı yerlerinde de aynı şekilde ve uzun yıllar devam eder; ancak Türk bölgeleri arasında haberleşmeyi sağlayan otobüs şoförleri gönüllü olarak yaptıkları bu hizmetten Rumlar tarafından hep alıkonulmak istenirler ve çeşitli baskılara maruz kalırlar. Örneğin üzerinde gideceği bölgeye ulaştırılmak üzere verilen mektuplar bulunan bir Türk şoför 14 Haziran 1965 tarihinde yasadışı bir iş yaptığı gerekçesiyle 120 Kıbrıs Lirası para cezasına çarptırılır ve 12 gün tutuklu kalır.³ (kaynak) Çekilen bütün bu sıkıntılara rağmen Kıbrıslı Türkler aynı şeyi Rumlara yaşatmak istemez ve Lefkoşa'nın Rum kesiminden gönderilen posta gönderileri ve Girne'ye gidecek olan Kıbrıslı Rumlarla ilgili olarak Birleşmiş Milletler Kıbrıs Barış Gücü (United Nations Forces in Cyprus) öncülüğünde Rumların Lefkoşa'nın Türk bölgesinden ve Boğaz bölgesinden güvenle geçebilmeleri için günde iki sefer konvoy oluşturulur.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber ilk günlerde İngiliz idaresinden kalan bazı pullar üzerine Türkçe ve Rumca olarak sürşarj yapılır ve bunlar posta haberleşmesinde kullanılır. Ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tesis edildiği 16 Ağustos 1960 tarihinde devletin ilk pulları da tedavüle çıkartılır. Kıbrıs Cumhuriyeti anayasası Londra ve Zürih anlaşmaları sonrasında yürürlüğe girmiştir ancak adada Türk ve Rum toplumlarının adada eşit haklara sahip olmalarını öngören anayasanın tam manasıyla hazır olduğunu ve beklentileri karşıladığını belirtmek mümkün değildir. Öte yandan her ne kadar adada Rumlar ve Türkler arasında bir anlaşmaya varılarak yeni bir devlet kurulmuşsa da Dikelya, Pergamos, Ayinos Nicholas, Episkopi, Paramali ve Xylophagou bölgeleri de hala İngiliz kontrolü altındadır. Bugün bile adanın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Kıbrıs Rum Yönetimi arasında ikiye ayrıldığı ileri sürülse de esasında ada 3 parçaya ayrılmış durumdadır ve İngiltere'nin adada iki özerk bir hukuka sahip askeri üsleriyle ilgili olarak hatırı sayılır bir ağırlığı söz konusudur. Yapılan anlaşmaya göre Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından basılan bütün değerli kâğıtların üzerinde (resmi pul, damga pulu, posta pulu, para, vb) Türkçe, Rumca ve İngilizce olarak Kıbrıs ifadesi yazılı olacaktır; ancak bütün bunlar sadece kâğıt üzerinde

kalır ve devlet idaresi sadece Rumlara hizmet eden bir kurum haline dönüşür.

1960–1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti’ni atlama tahtası olarak görür. EOKA’nın bütün ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilir ve gizli silahlanmaya da hız verilir. Makarios bunun için bu dönemde bütün gücünü Anayasanın ve özellikle Türklerle ilgili olan 13. maddenin değiştirilmesi yönünde yoğunlaştırır. Oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yıkmaya ve daha sonra ortaya çıkacak Akritas Planı ile adadaki bütün Türkleri katletmeye yönelik Rumlar oluşturulan Cumhuriyet’in korunmasına da müsaade etmezler.⁴

(kaynak)

Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra faaliyetlerine son verdiği ve silahlarını teslim ettiği açıklanan EOKA’nın ise bu silahları gerçekte teslim etmediği zaman içerisinde pek çok vesileyle ortaya çıkacaktır.⁵ Adada kalıcı barışı sağlama yönündeki girişimler devamlı olarak sekteye uğrar. Posta idaresi tarafından tedavüle çıkartılan her yeni pul serisinde Türkçe ibareler devamlı olarak küçültülür ve bu durum 1963 yılına kadar bu şekilde devam eder. Adadaki Türk toplumu üzerinde baskılarını gittikçe arttıran Kıbrıslı Rumlar bir yandan da uyguladıkları kurnazca taktiklerle uluslararası platformlarda Türklerin hep oyunbozan ve kuralları hiçe sayan bir davranış içinde oldukları mesajını verirler. Örneğin Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından 5 Mayıs 1964 tarihinde tedavüle çıkartılan pul serisi “Birleşmiş Milletler Kararlarına Saygı” konuludur.

Adada İlk Kıbrıs Türk Posta Damgası

Toplumlararası çatışmaların başladığı 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren Kıbrıs Türk toplumu posta hizmetlerinden tamamen mahrum kalır ve posta faaliyetleri tamamen durma noktasına gelir. Haberleşme konusunda büyük sıkıntı çeken, ada dışından önce adada kasabalar ve köyler arasında bile haberleşme faaliyetlerinin Rum idareciler ve Rum yöneticiler tarafından engellenmesi sonucunda Birleşmiş Milletlere yapılan müracaatlar bir çözüm olmaz.⁶(kaynak) Bunun üzerine Lefkoşa’nın Türk bölgesinde bulunan ve Merkez Postane olarak bilinen Atatürk

Meydanı'ndaki postane devreye girer. Bu postanede görev yapan posta görevlileri 6 Ocak 1964 tarihinden itibaren Kıbrıs Cumhuriyeti pullarını özel bir damga ile damgalamaya ve adanın Türk bölgeleri arasında bu posta damgalarıyla iptal edilmiş mektupları göndermeye başlarlar. Söz konusu bu damga iç içe iki daire arasında “Kıbrıs Türk Postaları” ifadesini ve “6.1.64” tarihini taşımaktadır. Bu damganın tam ortasında ise “Ay ve yıldız” bulunmaktadır. Söz konusu bu uygulama ayrıca Mağusa, Larnaka, Limasol, Baf, Girne, Lefke merkeziyle Kıbrıslı Türklerin kontrolündeki diğer Türk köylerinde de devreye girer. Kıbrıs Cumhuriyeti pulları üzerine Rumlardan gizli olarak bu uygulamanın yapıldığı dönemde posta merkezlerindeki stoklarda bol miktarda Kıbrıs Cumhuriyeti pulunun bulunması büyük bir avantaj ve fırsat olarak değerlendirilir. Bu dönemde postaya verilen istisnasız bütün mektupların üzerinde “6.1.64” tarihli bu damga bulunmaktadır. Kıbrıs Türk Posta İdaresi'nin ilk damga uygulamasının ve ilk posta hizmetinin bu tarihte yapılması itibarıyla Kıbrıs Türk Posta Tarihi'nin bütün dünya filatelistleri tarafından 6 Ocak 1964 tarihinde başladığı kabul edilir.⁷(kaynak)

Ancak Lefkoşa merkez postanesinden Mağusa'ya gönderilen bir posta paketinin yanlışlıkla Rum görevlilerin eline geçmesi ve Rumların bu konuyu derhal Birleşmiş Milletler'e havale etmesiyle beraber 6 Ocak 1964 tarihli damganın kullanılmasına derhal son verilir. Rumların böylece tepki göstermeleri ve sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin faal olduğu bir dönemde Kıbrıslı Türklerin gayri resmi ve kanunsuz olarak böyle bir damga uygulamasına geçmelerinin hukuk dışı olduğunu iddia etmeleri üzerine 7 Ocak 1964 tarihinde artık bu Türk damgasının kullanılması söz konusu değildir.⁸ (kaynak) Türk posta ulaşımını engelleyen, Türklerin ada içinde dahi posta hizmetlerine gizli bir ambargo uygulayan Kıbrıslı Rumların Birleşmiş Milletler tarafından da desteklenmesi sonrasında Kıbrıslı Türk posta görevlileri yeni bir çözüm yolu aramaya başlarlar. Daha sonra tarihli damga yerine onun yerine üzerinde tarih yerine “yıldız” işareti bulunan damgalar yine Rumlardan ve Birleşmiş Milletler'den gizli olarak yürürlüğe girer ve Lefkoşa, Mağusa, Larnaka, Limasol, Baf ve Lefke'de kullanılır. Lefkoşa postanesinde kullanılan damga yeşil, Limasol postanesinde kullanılan damga ise mor renklidir. Gerek 6 Ocak 1964 tarihli, gerekse tarihsiz damganın taahhütlü postadan geçmiş herhangi bir örneği söz konusu değildir. Bununla beraber Rumların uyguladığı baskı ve sansür konusunda tek istisnai durum yine Mağusa ve bağlı 33 köyünde yaşanır.

Mağusa limanına hâkim konumdaki Türkler posta hizmetlerinin aksamadan devamını ve haberleşme hürriyeti isterken Rumlar da limandan istifade etmeyi talep eder.⁹ Böylece adanın dört bir yanında yaşanan sıkıntılara rağmen Rumlarla Türkler liman bölgesinde beraber çalışmaya ve posta hizmetlerini de kısıtlamaya uğramadan devam ettirmeye çalışır. Bu dönemde Mağusa bölgesinden gönderilen posta gönderilerinin üzerinde genellikle İngiliz döneminde kullanılan “GR”, “ER” ve “VR” damgaları kullanılır. Söz konusu bu uygulama 6 Ocak 1964 tarihinden başlayarak 17 Nisan 1964 gününe kadar devam eder. Uygulamanın Eylül 1964 tarihine kadar devam ettiği yönünde iddialar da söz konusudur.¹⁰ (kaynak)

Öncelikle ada içinde haberleşmeyi sağlamak üzere planlanan bu uygulama çerçevesinde bazı mektuplar ise Kızılay, Kızılhaç, Birleşmiş Milletler Barışgücü mensupları ve bazı elçilikler kanalıyla Kıbrıs dışına da ulaştırılır. Bu iki posta uygulaması 17 Nisan 1964 tarihinde Rum idaresinin posta hizmetlerinden Türklerin de istifade etmesi konusunda Birleşmiş Milletler Barışgücü kanalıyla teminat vermeleri üzerine son bulur. Olayların patlak verdiği bu dönemde Kıbrıs Rum Posta İdaresi Türklere ait mektupların hangi postane veya acente aracılığıyla olursa olsun dışarı çıkmasına müsaade etmemiş, Türk bölgelerine gönderilen mektuplar da Rumlar tarafından üzerlerine “Bilinmiyor” damgası vurularak göndericiye iade edilmiştir.

Bunun hemen ardından 14 Ekim 1966 tarihinde Kıbrıslı Rumlarla Kıbrıslı Türkler arasında bir posta anlaşması imzalanır. Bu anlaşmaya göre Kıbrıslı Türkler Lefkoşa’da Atatürk Meydanı’nda bulunan postanedeki bütün pul stoklarıyla kırtasiye malzemelerini ve bu ürünlerin satışından elde edilen parayı Rumlara geri vereceklerdir. Bunun karşılığında Rumlar da Kıbrıslı Türklere ait ada içi ve ada dışından gönderilen mahalli ve uluslar arası postalarıyla ada içine veya dışına gönderecekleri posta üzerinde uyguladıkları ambargoyu kaldıracaklardır. Yapılan bütün anlaşmalara rağmen verilen sözler yerine getirilmez ve Kıbrıs Türk haberleşmesi üzerindeki kısıtlamalar devam eder. Böylece Rumlar tarafından Kıbrıs Türk posta haberleşmesi üzerindeki baskı ve ambargolara 20 Temmuz 1974 tarihine kadar devam edilir ve Türklere iletilmesi gereken binlerce mektup Rum postacılar tarafından alıcılarına ulaştırılmak yerine imha edilir, “Bilinmiyor, adres yetersiz, tanınmıyor, taşınmış, eksik ücret” gibi sudan sebeplerle göndericiye iade edilir veya yıllarca ambarlarda tutulduktan sonra alıcılarına ulaştırılır. Bu

araştırmanın yazarının özel arşivinde Rumlar tarafından alıcılara teslim edilmeyip göndericilere iade edilen pek çok mektupla birlikte Kıbrıs'a sadece 70 kilometre mesafedeki Anamur'dan 1964 yılında Lefkoşa'ya gönderilen ve Rumlar tarafından alıcısına teslim edilmeyip 1967 yılında Lefkoşa Merkez Postanesi'nde tesadüfen ortaya çıkartılan bir mektup da mevcuttur. (Resim 4)

Söz konusu bu dönemde uygulanan posta damgaları, uygulama yerleri ve özellikleri ise şu şekildedir;

- 1- Tarih damgası (6.1.64) Lefkoşa Tarih iç daireye yakındır.
- 2- Tarih damgası (6.1.64) Lefkoşa Tarih dairelerin tam ortasındadır.
- 3- Tarih damgası (6.1.64) Baf "Postaları" kelimesinin altındaki iç dairede kesiklik
- 4- Yıldız Lefkoşa "Postaları" kelimesinde "ı" harfinin altında çizgi
- 5- Yıldız Lefkoşa Çizgi yok.
- 6- Yıldız Lefkoşa "Postaları" kelimesindeki "ı" harfinin altında çizgi
- 7- Yıldız Mağusa "Kıbrıs" kelimesi ince ve küçük
- 8- Yıldız Mağusa Lefkoşa'da uygulanan damgadan daha temiz ve daha küçük.
- 9- Yıldız Larnaka "Postaları" kelimesinden sonra dış dairede bir girinti
- 10- Yıldız Larnaka Küçük, muntazam ve temiz harfler
- 11- Yıldız Lefke İnce damga
- 12- Yıldız Girne Bu damga hazırlanmakla beraber hiç kullanılmamıştır.

Bu dönemde Girne'de uygulanmak üzere hazırlanan mühür Rum polis komiserinin adada patlak veren çatışmaların yayılarak Girne'ye de ulaşmasını önlemek maksadıyla Girne'de bulunan Türk toplumunun önde gelenlerini bir anlaşma yapmak üzere karakola davet etmesi ve aralarında Türk Posta Müdürü'nün de bulunduğu grubu esir almasıyla uygulanamaz. Posta Müdürü karakoldan çıkınca, bir tarlaya gömdüğü mührü bulamayınca bu imkân tamamen ortadan kalkar ve damga böylece Girne'de uygulanamaz. Öte yandan bir İngiliz subayı tarafından hazırlanmış "Ay yıldızlı" ve "Larnaka" damgalı zarflar Pergama (Pergamos) köyü posta acentesi tarafından savaşın devam ettiği ve normal yollardan bu mektupların İngiltere'ye gönderilemeyeceği düşüncesiyle reddedilir ve bu zarflar Dikelya'da bulunan İngiliz üssü askeri postanesi

FPO (Field Post Office) kanalıyla ve taahhütlü gönderi için ek ücret alınarak postadan geçirilir ve İngiltere'ye gönderilir. Söz konusu bu zarfların tamamı “Varış/ Arrivé” damgalıdır ve Kıbrıs Türk posta tarihi çalışması yapanlar tarafından aranan en nadir materyallerdendir.

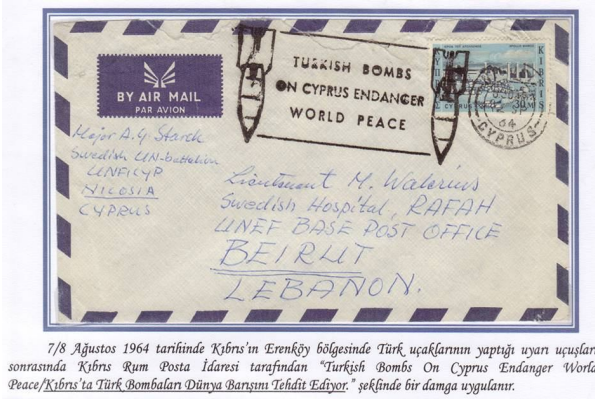
Resim 4

Kıbrıs Türk posta damgaları üzerinde en fazla tartışma yaratılan ve vurgunculuk yapılan ise o günlerde postada kullanıldığı ileri sürülen “Kıbrıs Tourk Postaları” damgasıdır. Özellikle 1960 yılı 3 Mils değerli pulların üzerine uygulanan bu damgada “TOURK” kelimesi özellikle pulların üzerine okunmayacak şekilde vurulur ve bu damga bütün dünya filatelistlerine “Girne” damgası olarak sunulur. Ancak Dikelya askeri postanesinde bir İngiliz subayı tarafından gönderilenler dışında bu şekilde gönderilmiş ve Girne’den postalanmış herhangi bir mektup söz konusu değildir. Bu durum bugün bile Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından resmen kabul edilmez ve çıkarılan pullar Dünya Postalar Birliği UPU

tarafından kanunsuz ilan edilir; ancak bu Kıbrıs Türk pulları bütün dünyada büyük rağbet görmektedir.¹¹ (kaynak)

Erenköy Bölgesi ve Propoganda Faaliyetleri

Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğüyle 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Rumlarca yaratılan siyasi anlaşmazlık konularının gittikçe artması, olumlu düşüncelerin yerini huzursuzluğa terk eder. Dönemi yaşayanlarla yapılan mülakatlarda genel anlatı her ne pahasına olursa olsun Türk halkının canını, malını ve namusunu korumakla yükümlü Kıbrıslı Türkler göreve hazır oldukları; ancak o güne kadar çok iyi silahlanmış Rumlara karşı ellerinde etkili, vurucu gücü yüksek silahların olmamasını sıkıntı yarattığı üzerinedir.¹² EOKA'ya karşı kullanılacak silahlar paslı, mermiler nemlidir ve çoğu da ateş etmemektedir.¹³ Bütün olumsuzluklara rağmen Kıbrıslı Türkler ender rastlanan bir direniş ve mukavemet gösterirler.¹⁴ Olayların artarak devam etmesi sonrasında Kıbrıs'ta 17 Mart 1964 tarihinde Birleşmiş Milletler Barış Gücü göreve başlar.¹⁵ Bu dönemde olaylar özellikle Erenköy bölgesinde yoğunlaşır ve Ağustos 1964 döneminden itibaren artarak devam eder.

Resim 5

1963 yılının sonlarında saldırılar artar ve Kıbrıs tarihine "Kanlı Noel" olarak giren dönem sonrasında ise Türkler üzerindeki baskılar ve ambargolar gittikçe sıkılaşır. Yaklaşık 3 yıl boyunca Erenköy bölgesinde sıkışık kalan Kıbrıslı Türkler Rum baskılarından kurtulmak için ada içi haberleşme konusunda yeni yollar bulmaya çalışırlar.¹⁶ Erenköy

bölgesindeki Kıbrıslı Türklere yönelik kuşatmayı kırmak maksadıyla 8 Ağustos 1964 tarihinde Yüzbaşı Cengiz Topel'in de aralarında bulunduğu Türk Hava Kuvvetleri savaş uçaklarıyla uyarı uçuşları yapılması üzerine Rumlar da karşı propaganda faaliyetine başlarlar ve posta yoluyla özellikle Kıbrıs dışına gönderilen her türlü mektup üzerine iki tarafında Napalm bombası bulunan "Turkish Bombs on Cyprus Endangered World Peace – Kıbrıs'ta Türk Bombaları Dünya Barışını Tehdit Ediyor." (Resim 5) şeklinde bir damga vururlar. Rumların bu damgayı ada içerisinde değil sadece ada dışına gönderilecek mektup, kart, paket, kutu, gazete ve dergiler üzerine vurmalarıyla da istedikleri sonuç fazlasıyla elde edilir. Bu damga uygulamasını Rumlar özellikle BM Barış Gücü'nün mektupları başta olmak üzere İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa gibi Avrupa ve dünya devletlerinde ve özellikle bu ülkelerdeki Rum ve Yunanlıların destekleri ve propaganda faaliyetleri aracılığıyla çok iyi kullanırlar.

Dünya savaş tarihi ve askeri posta tarihi açısından bir eşi daha görülmeyecek bir uygulama da bu döneme rast gelir. Kelimenin tam manasıyla abluka altında yaşayan ve bütün dünyadan neredeyse tecrit edilmiş durumda bulunan Erenköy bölgesindeki yaklaşık 500 Kıbrıslı Türk öğrencinin özellikle Lefkoşa'daki Bayraktarlıkla haberleşmeleri neredeyse imkânsız durumdadır.

Kanlı Noel olarak anılan 21 Aralık 1963 sonrası neredeyse üç yıla yakın bir süre bu bölgede kalan ve bu dönem zarfında Erenköy'de mücadele eden Kıbrıslı Türk öğrenciler Lefkoşa'daki Türk Genel Karargâhı ile haberleşmelerini akıllı bir yolla gerçekleştirmişlerdir. 1964 yılının Ağustos ayı ile 1966 yılının Ocak ayları arasında üç tarafı Rum kuşatması altındaki Erenköy'de TMT'nin ilk Bayraktarı ve o dönemde Ali Conan kod ismiyle İş Bankası'nda müfettiş olarak görev yapan Albay Ali Rıza Vuruşkan'ın komutasında bölgeyi savunan öğrenciler dışarıyla hiçbir şekilde haberleşme imkânı bulamazlar. Erenköy'de Akıncı ismiyle görev yapmakta olan Albay Vuruşkan idaresindeki bu öğrencilerin Lefkoşa'da bulunan Genel Komutanlık ile görüşebilmek, ailelerine sağlık haberleri iletebilmeleri ve Rum kuşatmasıyla Birleşmiş Milletler Barış Gücü'ne bağlı olarak çalışan İngiliz askerlerinin sansür ve kontrollerinden kurtulabilmeleri için dâhiyane bir plan hazırlanır.

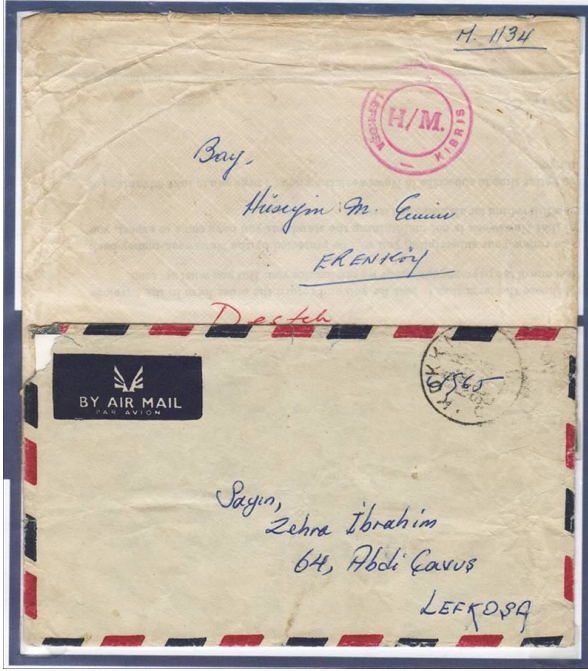
Aslen haberleşmeyi sağlayabilmek için planlanan yol son derece basittir ve Lefkoşa'daki Genel Komutanlık ile TMT Bayraktarlığı tarafından özel bir damga uygulaması yapılır. Buna göre

“Lefkoşa/Kıbrıs” ibaresinin yanında iç içe iki dairenin ortasında “H/M” ibaresi bulunan damgalarla askeri mektuplar damgalanır. Bu damgaların yanında hemen bütün mektuplara ayrıca bir de taahhüt (sigorta) numarası verilir. Rum kuşatması altında ve Birleşmiş Milletler gözetimindeki Erenköy’e Lefkoşa’dan gönderilecek olan askeri mektuplar bu zarfların üzerine vurulan “H/M” damgaları sayesinde kolayca Rum ablukasını aşar. “Hizmete Mahsustur.” anlamına gelen “H/M” ifadesinin “Her Majesties” veya “His Majesties” manasıyla İngiltere’ye ait resmi bir mektup olduğunu düşünen İngiliz Barış Gücü askerleri bu mektupları Rumlara teslim etmeden doğrudan Erenköy’deki Türklere teslim ederler. Bu şekilde sadece resmi mektuplar değil orada yakınları bulunanlara da mektuplar gönderilir. (Resim 6)

Aynı şekilde Erenköy’deki Türkler tarafından özellikle Lefkoşa’ya ve çok nadir de olsa Türkiye’ye gönderilen mektuplar da köyün İngilizce ismi olan Kokkina’nın bulunduğu resmi “Kokkina Rural Service- Köy Postası” mühründeki “I” harfinin silinmesi sonucu ortaya çıkan “Kokkna” damgasıyla damgalanarak Barış Gücü askerlerine teslim edilir (Resim 6). İngiliz idaresi dönemine ait damgayı gören Barış Gücü yetkilileri de kendi resmi mühürlerini taşıyan bu mektupları daha önce köyde yaşayan İngiliz vatandaşlarına ait olabilir düşüncesiyle doğrudan Lefkoşa’nın Türk kesimine getirirler. Buradan da söz konusu mektuplar genel Komutanlık veya Emniyet Müdürlüğü’ne aktarılır. Resmi damga üzerinde tahrifat yapılarak “I” harfinin kazınmasının sebebi ise bu mektupların herhangi bir şekilde açılması ve Türkler tarafından yazıldığıının anlaşılması sonrası doğacak karışıklığı önlemek maksadıyladır. Bu uygulamanın başladığı ilk dönemlerde mektuplar üzerine numara vurulur ve “Destek Kıtaları” yazılır. Yokluk ve sıkıntının had safhaya çıktığı dönemlerde zarf bulunamayınca aynı uygulama küçük kâğıt parçaları üzerine yapılır. Kokkna ve H/M damgaları genellikle kırmızı mürekkep ile vurulmakta, çok nadiren de olsa mavi renkli mürekkep kullanılmaktadır. Özellikle Erenköy’de yokluklar içinde çırpınan Kıbrıslı Türkler bazen yazacak kâğıt bile bulamadıklarından bu şekilde mesajlarını gazete yapraklarından faturalara, sinema biletinden tapu koçanına kadar çok farklı kâğıt örnekleri üzerine de yazarlar.

Erenköy’de bulunan Kıbrıslı Türklere Türkiye’den gönderilecek mektuplar için ise Türkiye’de özel bir uygulama yapılır. Söz konusu bu tip mektuplar için adres “Posta Kutusu 82, Bakanlıklar-Ankara”dır (Resim 7). Ankara’da bu posta kutusuna gönderilen mektuplar PTT

tarafından Kızılay'a teslim edilir. Kızılay ise Kıbrıs'a gönderdiği insani yardım malzemeleriyle beraber bu mektupları da gizlice Kıbrıs'a getirerek Lefkoşa'daki Türk Genel Karargâhı'na teslim eder. Mektuplar buradan da aynı şekilde Erenköy'e ulaştırılır

Resim 6

Resim 7

Kıbrıs adasında Rum baskısının giderek artmasıyla PTT Genel Müdürlüğü de Türkiye’de “Kıbrıs’a Yardım Pulü” çıkartmaya karar verir. Söz konusu bu pullar otobüs, tren biletlerinden maç biletlerine, fatura, diploma ve her türlü resmi evrak üzerine yapıştırılmak üzere Kıbrıs’a yiyecek, giyecek ve ilaç yardımı konusunda mali destek sağlanır (Resim 8). Bu dönemde de Kıbrıs’ın Türk bölgelerine gönderilen veya Kıbrıslı Türkler tarafından gönderilen mektuplar “illegal/kanunsuz” damgası vurularak gönderilerin gidecekleri yere ulaşması engellenir. Öte yandan olayların devam ettiği bu dönem içerisinde Mağusa Posta idaresi denetimindeki 33 köyün posta idareleri muhasara altında olmalarına rağmen, bu bölgedeki Türkler tıpkı Rumlar gibi posta hizmetlerinden istifade edebilmişler ve posta hizmetleri sağlıklı bir şekilde yerine getirilmiştir (kaynak).¹⁷

Resim 8

Kızılay Postası

14 Ekim 1966 tarihinde Kıbrıs Türk toplumunu temsilen Ümit Süleyman ve Rumları temsilen de Doktor R. George'un imzaladığı bir posta anlaşması yapılır. BM Barış Gücü'nün denetim ve kontrolü altında yapılan bu anlaşmaya göre Lefkoşa Atatürk Meydanı'nda bulunan Merkez Postane bu tarihten itibaren acente olarak çalışmaya başlar. Bu

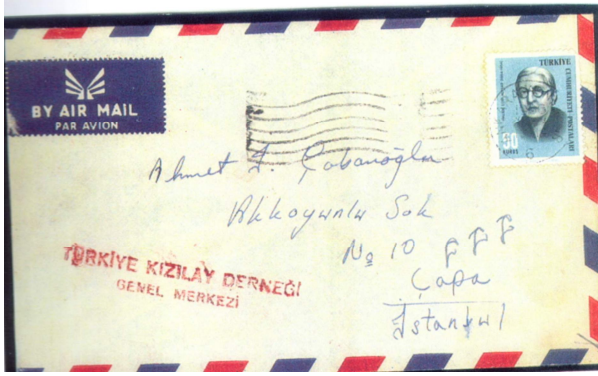
postanedeki stok pulları ve anlaşmanın imzalanmasından önceki dönemde kullanılan pulların bütün geliri anlaşma şartları gereği Rumlara ödenir. Yapılan anlaşmaya rağmen yine de Türk bölgelerindeki posta faaliyetleri hiç de iç açıcı bir durumda değildir. Özellikle Lefkoşa, Lefke ve civar küçük Türk köylerinin diğer yerleşim birimleri ve dış dünya ile bağlantısı kesilmekte, özellikle de ada dışından gelen mektuplar ise üzerlerine “Unknown/Bilinmiyor” damgası vurularak geri gönderilmektedir (kaynak).¹⁸

1963 sonrasında Türkiye ile Kıbrıs arasında Türk Hava Yolları tarafından düzensiz de olsa uçak seferleri yapılmaya başlanır ve adada çatışmalarda yaralanan Kıbrıslı Türkler acilen Türkiye’ye getirilir. Düzensiz olarak ve Rum baskıları arasında yapılmaya çalışılan bu seferlerde Kıbrıslı Türklerin giyecek, yiyecek ve ilaç ihtiyaçları da karşılanmaya çalışılışıldığı gibi iletişim için de yeni bir araç ortaya çıkmış olur. Bunun yanı sıra Türkiye Kızılay Cemiyeti de koşulsuz destek vermeye başlar. Bu dönemde Kıbrıs’a ilk yardım malzemesi Türk Hava Kuvvetlerine ait 3 uçak vasıtasıyla 25 Aralık 1963 tarihinde adaya sevk edilir. Ankara’dan hareket eden bu uçaklar Rumların engellemeleri yüzünden adada incek havaalanı bulamayınca adanın güneyindeki İngiliz üssü Akrotiri’ye inmek zorunda kalır ve ilk etapta 500 şişe kan, çadır, battaniye, yiyecek ve giyecek malzemelerinden oluşan yardım BM gözetiminde Rum bölgelerinden geçirilerek Lefkoşa’nın Türk tarafına getirilir. Bunlarla birlikte 500 kişilik sahra hastanesi için de yer sıkıntısı çekilir ve sonunda bu sahra hastanesi için en uygun yer olarak Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliğinin bulunduğu bölge seçilir.¹⁹

Ancak, Kıbrıslı Türklere ilaç, gıda, yiyecek, çadır, battaniye ve doktor yardımında bulunan Kızılay Cemiyeti adadaki, askeri personel ve sivil halkın Türkiye’deki yakınlarına, Türkiye’dekilerin de adaya göndermek istedikleri mektupları alıcılarına ulaştırmaya çalışır. Bu faaliyetler farklılıklar göstermekle beraber şu şekilde uygulanır:

1- Pulsuz olarak Lefkoşa’daki Kızılay Cemiyeti’ne teslim edilen mektuplar Kızılay görevlileri tarafından kayıt altına alınıp torbalara konduktan sonra adaya yardım malzemeleri getiren Türk uçakları vasıtasıyla Ankara’ya gönderilmektedir. Ankara/Yenişehir Postanesinde sadece Kıbrıs’tan gelen bu mektuplar için hizmete sokulan bölümde bu mektupların zarflarına o günkü posta ücreti karşılığı olan 50 veya 60 kuruşluk pullar yapıştırılmaktadır. Daha sonra zarfların üzerine kırmızı mürekkep ile “Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi” kaşe damgası

vurulmakta ve bu mektuplar sanki yurtiçinden gönderilmiş gibi Ankara/Yenişehir damgası ile damgalanarak alıcısına ulaştırılmaktadır (Resim 9).

Resim 9

2- Aynı şekilde Türkiye'ye getirilen mektupların üzerine "Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi" kaşesi vurulmaktadır.

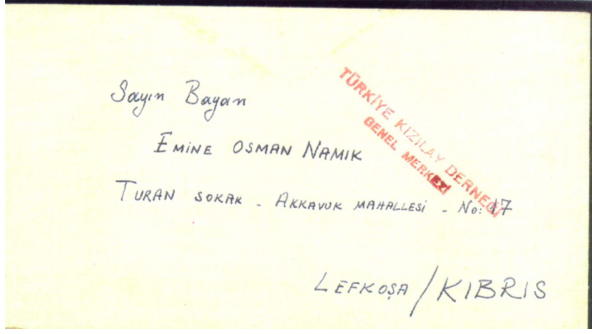
3- Türkiye'den Kıbrıs'a gönderilen mektuplara ise adresle beraber "Kızılay Genel Merkezi Kıbrıs Postaları Eli İle" yazılmakta, Kızılay Genel Merkezi'nde toplanan bu mektupların üzerine kırmızı mürekkep ile "Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi" kaşesi vurulmakta ve Kıbrıs'a getirilen bu mektuplar yine Kızılay aracılığıyla alıcılarına ulaştırılmaktadır.

4- Pulsuz olarak Türkiye'de Kızılay Genel Merkezi'ne ulaştırılan mektuplar üzerine bazen pul yapıştırılmamakta, sadece "Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi" kaşesi vurularak alıcılara ulaştırılmaktadır.

5- Pulsuz olarak Kızılay Genel Merkezi'nde toplanan mektuplara pul yapıştırılmamakta ancak "Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi" kaşesi vurulmaktadır. (Resim 10)

6- Aynı şekilde Kızılay Genel Merkezi'ne teslim edilen mektuplar Kızılay ile ilgili herhangi bir damga vurulmadan alıcısına ulaştırılmaktadır.

Bütün bu mektupların Kıbrıs'ta toplanma noktası Kızılay merkezi, Türkiye'de ise Ankara/Yenişehir postanesidir. Rumların baskı, ambargo ve kısıtlamalarına bağlı olarak Kıbrıslı Türklerin posta haberleşmesi için bulmaya çalıştıkları alternatif yollar arasında zaman içinde çok daha farklı yollar da bulunacaktır.

Resim 10

Bu farklı usuller hakkında bu araştırmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıca bilgi verilecektir. Kızılay kanalıyla sağlanan haberleşme faaliyetlerinin 1964–1965 dönemiyle sınırlı olduğu yönünde bazı iddialar söz konusu olsa da Kızılay 1967 yılı sonuna kadar bu faaliyetlerine aksatmadan devam etmiştir. Öte yandan Türkiye’den Erenköy bölgesinde Kıbrıslı Rum ve Yunan kuşatması altında bulunan Kıbrıslı Türklere gönderilecek olan mektuplarla ilgili olarak özel bir posta kodu kullanılmaktadır. Bu posta kodu ve alıcısı yazılan mektuplar aynı şekilde Kızılay yetkililerine ulaştırılmakta ve daha sonra Kıbrıs’taki alıcısına ulaştırılmaktadır. Bu mektuplar için adres ise aşağıdaki gibidir;

Alıcı İsmi,
 Posta Kutusu 82
 Bakanlıklar/Ankara²⁰

Kıbrıslı Türkler Kızılay uygulamasının dışında ayrıca UNFICYP (United Nations Forces In Cyprus) BM Barış Gücü’ne bağlı farklı askeri kontenjanlar vasıtasıyla da posta ulaşımını sağlamaya çalışırlar. Ayrıca Kızıllaç, Episkopi ve Akrotiri İngiliz askeri üsleri ve diplomatik kuryeler de posta haberleşmesi için istifade edilen yollar arasındadır.

Sosyal Yardım Pulları ve Rum Ambargosu

Kıbrıslı Türklerin ambargo ve haberleşme kısıtlamalarını 1970li yıllarda yeni yollar bulmaya çalışırlar. 1970 yılının ilk aylarında uygulamaya soktukları yeni yöntem ise “Sosyal Yardım Pulu” adı verilen pulların kullanıma girmesidir. Desenleri Türk Maarif Müdürlüğü Resim Müfettişi

Fikri Direkoğlu tarafından hazırlanan ve Halkın Sesi matbaasında 100'lük tabakalar halinde basılan bu pul serisi iki ayrı puldan oluşmaktadır.²¹ (kaynak) 5 Mils ve 15 Mils değerinde olmak üzere hazırlanan pulların baskı sayıları sırasıyla 500.000 ve 200.000 şeklindedir. Yabancı filatelistler ve araştırmacılar tarafından “Muhassara Pulları” olarak adlandırılan pullar 3 Nisan 1970 tarihinden itibaren posta haberleşmesinde kullanılmaya başlanır.

Söz konusu pullar anormal şartlarda hazırlanmış, anormal bir dönemin sıkıntılarını gidermeye yönelik olduğundan klasik manada postada kullanılan normal pullardan bazı farklılıklar göstermektedir. Misal olarak bu pulların üzerinde fiyatını gösteren bir rakam söz konusu değildir. Türkiye’de yardım amaçlı olarak Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Hava Kurumu tarafından çıkartılan pullarda olduğu üzere Sosyal Yardım pulları üzerinde herhangi bir devletin ismi yazmamaktadır. Bunun yerine pulların üzerinde “Türk Cemaat Meclisi” ibaresi yer alır. Pulların fiyatı ise 5 Mils değerinde olan pulun sağ üst köşesinde bulunan ve 5 yapraktan oluşan yonca sayesinde anlaşılmaktadır. 15 Mils değerinde olan pulun sol üst, sağ üst ve sol köşesinde ise 5 yapraklı toplam üç tane yonca bulunmaktadır.

Titizlikle hazırlanan pullar sanki gerçekten sosyal yardım amaçlı olarak hazırlanmış gibi piyasaya sürülür. Kamuoyuna verilen bilgiye göre pulların basılmasının gayesi sosyal yardıma muhtaç insanlar için yapılacak olan düşkünler evi inşaatına mali destek sağlamaktır. Sosyal Yardım Pulu ismiyle piyasaya sürülen ve 3 Nisan 1970 ile Aralık 1972 döneminde son derece kısıtlı bir dönemde tedavülde kalan bu iki pulluk seriden 5 Mils değerinde olanı 39x25 milimetre ölçülerinde, pembe ve siyah renklerden oluşmaktadır. Söz konusu bu pulun üzerinde tekerlekli sandalyede bakımı bekleyen yaşlı bir kadın figürü bulunmaktadır. 15 Mils değerinde olan ikinci pul ise 25x32 milimetre ebadında olup sarımsı ve siyah renklidir. Pulun üzerinde inşaat halinde olan Güçsüzler Yurdu resmedilmiştir. Her iki pul üzerinde de Türk Cemaat Meclisi ve Sosyal Yardım Pulu ifadeleri bulunmaktadır.

Böylece Rumların dikkatini ve tepkisini çekmeden basılan bu pullardan elde edilecek gelire yardıma muhtaç kimselere, hastalara, evsiz barksız insanlara, göçmenlere ve ayrıca yapılması planlanan öksüzler yurduna mali kaynak aktarılacağı bildirilir. Kıbrıslı Türklere yapılan duyurularla muhtaç kimselere destek olabilmek amacıyla Kıbrıs Cumhuriyeti pulları yapıştırılmış olan mektup zarflarına bu yardım

pullarından da yapıştırılabileceği belirtilmişse de uygulamada böyle bir şey söz konusu olmaz.

Kıbrıslı Türklerin öncelikle ada içinde haberleşmesini sağlamak üzere tasarlanan söz konusu pullar Rumlardan ve dış dünyadan gizli olarak Türk postanelerinde kullanılmaya başlandıklarında farklı bir yol takip edilir. Bu uygulamaya göre söz konusu bu pullar mektup zarfı üzerine yapıştırıldığında pulların iptal edilmesi için üzerine vurulması gereken posta damgası pulların üzerine vurulmamıştır. Mektup zarflarının üzerine bu pullar yapıştırılmış olmasına rağmen kullanılan posta damgaları İngiliz döneminden kalma İngilizce damgalardır.

Bu pulların iptali düz veya zikzaklı metal çizgi şeklinde bir damga vasıtasıyla yapılmış, tarih damgası isse pulların üzerine değil zarfın boş bir yerine vurulmuştur. Bu dönemde 8 Kasım 1973 tarihinde Türkçe tarih damgaları kullanılıncaya kadar Kıbrıs Cumhuriyeti döneminden kalma İngilizce damgalar tarih damgası olarak kullanılır. Sosyal Yardım Pulu olarak adlandırılan bu pullar ada içerisinde Kıbrıslı Türkler tarafından damga pulu olarak da kullanılmıştır.

Söz konusu pulların Lefkoşa, Mağusa, Larnaka, Lefke, Limasol ve Baf'ta kullanılması sırasında zarfların üzerine vurulan metal zikzak damgalarda bazı farklılıklar söz konusudur. Buna göre Lefkoşa'da Nicosia damgasının yanında cetvel çizgi ve dişli cetvel çizgi kullanılmıştır. Siyah renkte olan bu iki çizgi 7 Kasım 1973 tarihine kadar devam eder. Lefkoşa'da ayrıca taahhüt uygulaması da yapılmıştır. Mağusa'da ise Famagusta Town damgası yanında siyah cetvel çizgi uygulaması söz konusudur. 7 Kasım 1973 tarihine kadar devam eden bu uygulamadan sonra 9 Kasım 1973 tarihinde Mağusa 1 Türkçe tarih damgası uygulamaya geçer. Lefkoşa'nın yanında Mağusa'da da Famagusta Town İngilizce etiketiyle taahhüt uygulaması söz konusudur. Bu iki merkez dışında diğer postanelerden Sosyal Yardım pullarıyla taahhütlü mektup gönderilmemiştir. Lefke'de 7 Kasım 1973 tarihine kadar devam eden uygulama sırasında siyah renkli cetvel çizgi vurulmuştur. Aynı şekilde Larnaka'da da 7 Kasım 1973 tarihine kadar cetvel çizgi uygulaması söz konusudur. Larnaka'da çok nadir de olsa mavi renkli çizgi uygulaması da bulunmaktadır. Limasol'da siyah renkli dişli cetvel çizgi 8 Kasım 1973 tarihine kadar devam eder. Baf kasabasında da 8 Kasım 1973 tarihine kadar yapılan uygulamada mavi ve siyah renkli dişli cetvel çizgi uygulaması söz konusudur. Bazı köylerde ise köy mührü pulun veya pulların yanına vurulmakta, mektup merkez

postaneye geldiğinde o posta merkezinin damgası ile damgalanmaktadır. Bazı köylerde ise pullar doğrudan o köyün köy damgası ile damgalanmaktadır.

Resim 11

Adadaki Türk belediyeler tarafından verilmekte olan ruhsat gibi bazı belgelerle resmi farklı işlerde de söz konusu bu pulların kullanıldıkları görülmektedir. Örneğin Mağusa Türk Belediye İdaresi; sinemalar, otobüs firmaları gibi işletmelerden alacağı vergi ve harçlarla ilgili olarak verdiği belgelere bu pullardan yapıştırır. Ada içindeki haberleşmede kullanılan bu pullarla gönderilen bazı mektuplar ise çok nadir olmakla beraber Türkiye'ye de gelir. Sosyal Yardım pullarının ada içindeki kullanımında Lefkoşa (Nicosia) (Resim 11), Mağusa (Famagusta) (Resim 12), Larnaka (Larnaca), Limasol (Limassol), Baf (Paphos) ve Lefke (Lefka) postanelerinden istifade edilmiştir. Ancak bugün Kıbrıs posta tarihi koleksiyonu yapan koleksiyonerler ve araştırmacılar için en nadir olan zarflar özellikle Larnaka, Limasol, Baf ve Lefke damgasıyla gönderilmiş olan Sosyal Yardım pullu zarflardır. Mağusa ve Lefkoşa'dan gönderilmiş Sosyal Yardım pullu adı postadan geçmiş mektuplar bugün nispeten daha fazla bulunabilir olmakla beraber diğer şehirlerin damgalarını taşıyan zarflar son derece nadirdir ve bulunması da o oranda zordur. Öte yandan Lefke, Mağusa ve Lefkoşa postanelerinde Kıbrıs Cumhuriyeti döneminden kalma Lefka, Famagusta ve Nicosia damgaları zarfın boş bir yerine vurulurken Kıbrıs Cumhuriyeti postanelerinden bağımsız çalışan

Larnaka, Limasol ve Baf postanelerinde Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde kullanılan posta damgaları zarfların üzerine vurulmaz.²² (kaynak)

Resim 12

Özellikle Larnaka, Limasol ve Baf'tan gönderilen mektupların üzerinde posta damgasının bulunmaması bu zarfların son derece nadir ve kıymetli olmasını sağlar. Normal posta uygulamasında ada içi haberleşme için normal veya adi posta olarak adlandırılan gönderiler için zarfın üzerine 15 Mils değerinde tek bir pul yapıştırılırken, taahhütlü posta uygulamasının yapıldığı Lefkoşa ve Mağusa bölgesinde ise taahhütlü olarak gönderilmesi istenen zarfların üzerine genellikle 4 tane 15 Mils değerinde ve 2 tane de 5 Mils değerinde pul yapıştırılmıştır. Lefkoşa ve Mağusa'da taahhütlü olarak gönderilen bu mektupların üzerine ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti döneminden kalan İngilizce "Nicosia-Cyprus" ve "Famagusta-Cyprus" yazılı taahhüt etiketleri yapıştırılmıştır.²³

1972 yılının Aralık ayının son haftasında Mağusa postanesinin posta torbalarını karıştırması ve Sosyal Yardım pulları ile postadan geçmiş adi ve taahhütlü mektupları Mağusa'nın Rum tarafında bulunan Maraş bölgesine göndermesiyle Maraş Postanesi Müdürü Stylianides durumu derhal fark eder ve Rum Posta Genel Müdürlüğüne olup bitenleri aktarmakta da gecikmez. Bunun sonucu olarak da Sosyal Yardım pullarının posta haberleşmesinde kullanımı sonsa erer. Rum Posta Genel Müdürü bu pulların posta haberleşmesinde kullanıldığını haber alır almaz Mağusa Posta Müdürü Mehmet Demirel'den bu uygulamanın derhal durdurulmasını, aksi takdirde Mağusa'nın Türk bölgesi de dâhil olmak

üzere 33 Türk köyünün dış dünya ile bağlantısını derhal keseceği tehdidinde bulunur.

Sonuç

Kıbrıs adasında özellikle EOKA'nın faaliyete geçtiği 1 Nisan 1955 sonrasında Kıbrıslı Türklerin posta faaliyetleri zorlu bir sürece girer. Tamamen çaresizlikten ve imkânsızlıklardan doğan böyle bir süreç son derece ince ve mükemmel hazırlanmış farklı bir posta ve haberleşme faaliyetlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kıbrıslı Türklerin önce 1958–1963, hemen ardından 21 Aralık 1963 günü başlayan günden 20 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye'nin garantör devlet olarak giriştiği Barış Harekâtı'na kadar olan devreyi içine alan 1963–1974 sürecinde gerek ada içi gerekse ada dışı haberleşme yerel ulaşım araçları, daha sonra Türkiye'nin kurduğu yardım teşkilatları aracılığıyla gerçekleşmiş ve yine yerel 'keşiflerle' farklı pul ve damga çalışmaları aracılığı ile haberleşme güç de olsa sağlanmıştır. Her yerde olduğu gibi Kıbrıs'da da posta araçları propoganda materyali olarak kullanılmış ve bu araçlara ve imkanlara bakılarak da buradaki Kıbrıslı Türklerin mücadeleleri net biçimde anlaşılmaktadır.

Dipnotlar

¹ TMT Limasol kadrosundan merhum Macit Aydınova ile 13 Temmuz 2003'de Girne'de yapılan görüşme.

² *Kıbrıs*, 20 Temmuz 1974.

³ Jeff Ertughrul ile 18 Ekim 2008 tarihinde Londra'da yapılan görüşme.

⁴ Pierre Oberling, *Kıbrıs Faciası*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1990, s.5.

⁵ *Halkın Sesi*, 28 Ekim 1959.

⁶ Bu araştırmanın yazarı bu çalışmaya konu olan ve yurtiçi ve yurtdışında pek çok ödül kazanmış olan "Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi 1955-1974" isimli filatelik koleksiyonun da sahibidir ve Türkiye'de Kıbrıs Türk posta tarihi alanında en kapsamlı koleksiyon ve arşiv kendisine aittir. Söz konusu koleksiyon ve arşiv çalışması son olarak 14-20 Aralık 2009 tarihinde İzmir'de düzenlenen "İzmir 09 Ulusal Filateli Sergisi kapsamında sergilenmiş ve en üst düzeyden altın madalya kazanmıştır. Ulvi Keser Özel Arşivi

⁷ Ulvi Keser Özel Arşivi

⁸ Ulvi Keser Özel Arşivi

- ⁹ Jeff Ertughrul, *The Postal Services of Cyprus* (London, June 1994), s. 4.
- ¹⁰ Jeff Ertughrul ile 18 Ekim 2008 tarihinde Londra’da yapılan görüşme.
- ¹¹ Araştırmacının koleksiyonunda bu konuyla ilgili pek çok farklı materyal bulunmaktadır. Ulvi Keser Özel Arşivi.
- ¹² TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi Nevzat Uzunoğlu ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne’de yapılan görüşme
- ¹³ TMT Limasol kadrosundan Macit Aydınova ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne’de yapılan görüşme
- ¹⁴ TMT Derneği Başkanı Yılmaz Bora ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne’de yapılan görüşme
- ¹⁵ The United Nations, *The Blue Helmets* (New York, 1990), s. 85.
- ¹⁶ Ulvi Keser, “Askeri Posta; 1964 Erenköy,” *Çizgi Ötesi Dergisi* 2 (Ocak 1994), s. 25 ve Ulvi Keser, “Cyprus Covers Handled By Turkish Postal Service In Turkey,” *OPAL*, No. 208 (Nisan 2004), s. 12–15. Ulvi Keser, “Üç İnsan, Üç Anı,” *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, 16/3 (Mayıs-Haziran 2003), s. 2.
- ¹⁷ Ulvi Keser Özel Arşivi.
- ¹⁸ Ulvi Keser Özel Arşivi.
- ¹⁹ O günlerde Lefkoşa’da sadece Dr. Necdet Ünel ve Adiloğlu Polikliniği’nin bulunduğu göz önüne alınacak olursa bu yardımların önemi daha iyi anlaşılır. Said Arif Terzioğlu, “Kıbrıs Türkleri ve Kızılay Derneği”, *Güvenlik Kuvvetleri Derneği*, 6 (Kasım 1988), s.17–20.
- ²⁰ Mehmet Ertuğ, *Birth of a State, Postal History of The Turkish Cypriot Posts* (Lefkoşa, 2001), s.28.
- ²¹ Ulvi Keser Özel Arşivi.
- ²² Ulvi Keser Özel Arşivi.
- ²³ Bugün filateli dünyasına sürülmek istenen Sosyal Yardım pullu zarfların büyük bir kısmı en azından otantik materyal değil, filatelik amaçlı olarak koleksiyonerler tarafından hazırlanmış zarflardır. Acı olan tarafı ise sadece Kıbrıs ve Türkiye’de değil dünyanın dört bir tarafında Kıbrıs posta tarihi konusunda çalışma ve araştırmalar yapan koleksiyonerler tarafından çok aranan bu zarfların özellikle taahhütlü olanlarının korsan üretiminin yapılması ve astronomik fiyatlarla piyasaya sürülmesidir.